

Białystok, 28.06.2018r.

Dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz

Klinika Psychiatrii

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

Recenzja pracy doktorskiej Tytusa Koweszko pt. „Epidemiologia i uwarunkowania zachowań samobójczych u pacjentów hospitalizowanych psychiatrycznie”.

Rozprawa doktorska mgr Tytusa Koweszko dotyczy charakterystyki zachowań samobójczych u pacjentów hospitalizowanych psychiatrycznie, z uwzględnieniem ich epidemiologii oraz zastosowania autorskiej metody diagnostycznej do oceny postaw wobec samobójstwa.

Jak pokazują ogólnoswiatowe badania, problem zachowań samobójczych stanowi niezwykle istotny problem na świecie: według raportów Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w wyniku samobójstwa umiera rocznie ponad 800 000 osób. Samobójstwo stanowi 50% wszystkich gwałtownych zgonów wśród mężczyzn, ponad 71% wśród kobiet oraz jest drugą przyczyną zgonów w grupie wiekowej 15-29 lat. Określenie uwarunkowań zachowań samobójczych wymaga interdyscyplinarnego podejścia, obejmującego problematykę aspektów biologicznych, psychologicznych, społecznych oraz kulturowych. Szczególnie istotnym czynnikiem ryzyka zachowań samobójczych jest występowanie zaburzeń psychicznych (afektywnych, lękowych,

zaburzeń osobowości, schizofrenii, używania substancji psychoaktywnych), ponieważ ponad 90% osób ginących z powodu samobójstwa spełnia kryteria tychże zaburzeń. Wykazano również, że populacja pacjentów hospitalizowanych psychiatrycznie charakteryzuje się specyficzną strukturą zachowań autodestrukcyjnych, różniąc się znacznie od populacji ogólnej. Powyższe pokazują, że temat podjęty przez Doktoranta jest jak najbardziej aktualny, interesujący oraz niezwykle istotny z punktu widzenia zdrowotnego, socjalnego oraz kulturowego.

Rozprawa doktorska mgr Tytuś Koweszko ma formę spójnego tematycznie cyklu sześciu publikacji, obejmujących pracę przeglądową, analizę epidemiologiczną, dwa badania retrospektywne oraz opisujące proces tworzenia i walidacji Werbalnej Skali Samobójstwa. Sumaryczna punktacja cyklu prac wynosi 2,402 IF oraz 74 MNiSW; we wszystkich pracach Doktorant jest pierwszym autorem. Rozprawa doktorska liczy 120 stron i ma układ klasyczny dla prac doktorskich w formie cyklu publikacji. Zawiera spis treści, wykaz stosowanych skrótów i oznaczeń, wykaz publikacji, wstęp/wprowadzenie, cele badania i hipotezy badawcze, metodykę, wyniki i omówienie prac wraz z wnioskami/podsumowaniem, streszczenia w języku polskim i angielskim, piśmiennictwo, kopie publikacji, a także inne załączniki w postaci kopii opinii Komisji Bioetycznej oraz oświadczeń współautorów publikacji.

Rozprawa napisana jest jasno, pod względem redakcyjnym nie budzi zastrzeżeń, a proporcje pomiędzy poszczególnymi częściami są odpowiednio zachowane.

We wstępie, autor w bardzo jasny i uporządkowany sposób przedstawił teorie dotyczące koncepcji samobójstw, szczególnie istotnym aspektem opisu było ujęcie

poznawczo-behawioralne oraz analityczne. Autor posłużył się aktualnym piśmiennictwem.

W kolejnej części rozprawy Doktorant przedstawił cele badania i hipotezy badawcze (strona 17), które obejmowały określenie częstości występowania zachowań samobójczych w różnych zaburzeniach psychicznych u pacjentów hospitalizowanych psychiatrycznie, określenie zmiennych determinujących występowanie zagrożenia samobójczego w różnych zaburzeniach psychicznych, określenie pozamedycznych zmiennych związanych ze zjawiskiem samobójstwa oraz ocenę użyteczności Werbalnej Skali Samobójstwa w prognozie zagrożenia samobójczego u pacjentów hospitalizowanych psychiatrycznie. Materiał, metodyka oraz wyniki zostały zawarte w pięciu publikacjach oryginalnych. Omówienie w rozprawie doktorskiej badań wykonanych przez mgr Tytusa Koweszko jest poprawne, we właściwy sposób naświetla znaczenie kliniczne podjętych badań.

Artykuły prezentujące uzyskane wyniki badań Doktorant poprzedził publikacją przedstawiającą główne koncepcje teoretyczne obejmujące zagadnienie samobójstwa wraz ze standardami postępowania w procesie diagnozy i terapii zachowań samobójczych (Koweszko T, Przegląd Kliniczny, 2013; 5(1)/2013:12-18).

Realizację celów badawczych, Doktorant przeprowadził następnie w trzech etapach:

1. W publikacji Koweszko i wsp. (Psychiatria, 2017; 14(3):168-174), opisano analizę epidemiologii zachowań samobójczych u pacjentów przyjętych do oddziału psychiatrycznego w okresie 2016-2017, w połączeniu z analizą demografii, psychopatologii i używania substancji psychoaktywnych.

2. W następnych badaniach Koweszko et al. (Archives of Psychiatric Nursing 2016; 30(1):77-78 oraz Psychiatria 2018; 15(1):7-12) wyodrębniono zmienne determinujące różnice międzypłciowe w występowaniu zagrożenia samobójczego.
3. W kolejnych badaniach (Koweszko et al. Archives of Psychiatric Nursing 2016; 30(4):476-479 oraz Koweszko i wsp. Psychiatria 2017; 14(4):242-248) została skonstruowana i zwalidowana autorska metoda diagnostyczna do oceny postaw wobec samobójstwa.

„Materiał i metody” Doktorant opisał satysfakcjonująco, uzupełniając w pracach opis rycinami i tabelami, co pozwala zainteresowanym osobom na posłużenie się nimi w celu przeprowadzenia podobnych metodologicznie badań.

Uzyskane wyniki, klarownie przedstawione, pozwoliły Doktorantowi na ich podsumowanie, a następnie wysunięcie najważniejszych wniosków (strona 27-28 rozprawy doktorskiej):

- depresja stanowi czynnik zwiększający nasilenie zachowań samobójczych, natomiast obecność psychozy, w momencie jej zaostrzenia, nie wiąże się ze zwiększonym ryzykiem samobójstwa
- najsilniejsze inklinacje samobójcze występują u pacjentów używających substancji psychoaktywnych (F10-F19)
- na zagrożenie samobójstwem u mężczyzn wpływa niska satysfakcja z życia w przeszłości, u kobiet –gorsza nadzieja na przyszłość, która zależna jest od obecnej satysfakcji

- profile potencjalnych samobójców obu płci ukazują odmienne charakterystyki pod względem zmiennych klinicznych i psychologicznych oraz czynników niezwiązanych z chorobą psychiczną
- Werbalna Skala Samobójstwa jest prostą metodą diagnostyczną o satysfakcjonujących właściwościach psychometrycznych, dającą możliwość powtarzalnego pomiaru i pozwalającą na ocenę niejawnych postaw wobec samobójstwa.

Po zapoznaniu się z pracą doktorską mgr Tytusa Koweszko należy – niezależnie od podkreślenia jej walorów poznawczych – odnotować kilka niezwykle ważnych jej pozytywnych aspektów:

- do niewątpliwych osiągnięć Doktoranta – nadających rozprawie oryginalność – należy podjęcie badań nad zagadnieniem ważnym z klinicznego punktu widzenia, a będącego przedmiotem jeszcze niewielkiej liczby doniesień, szczególnie jeśli chodzi o ocenę niejawnych postaw wobec samobójstwa
- Werbalna Skala Samobójstwa może ułatwić całemu personelowi szpitalnemu opiekę nad pacjentem m.in. przez łatwiejszą ocenę niejawnych postaw wobec samobójstwa
- badania wskazują na konieczność stosowania odmiennych interwencji terapeutycznych u każdej z płci oraz na istotność uwzględniania nie tylko deklaracji samobójczych ale także historii, okoliczności kryzysu, obecnej sytuacji oraz zasobów osobowych

- niezbędne jest szczególne zwrócenie uwagi na używanie środków psychoaktywnych przez pacjentów, jako na szczególny predyktor zachowań samobójczych.

Lektura pracy doktorskiej nasuwa jedynie nieliczne uwagi, przedstawione z obowiązku recenzenta:

- nie zauważyłem w anglojęzycznej pracy Archives of Psychiatric Nursing informacji o użytej polskojęzycznej wersji skali VSS
- warto byłoby umieścić w załącznikach rozprawy doktorskiej anglojęzyczną wersję skali VSS
- publikacja pogładowa włączona do rozprawy doktorskiej nie zawiera opisu użytych baz medycznych oraz zastosowanych w wyszukiwaniu słów kluczowych.

Podsumowując, badania podjęte przez mgr Tytusa Koweszko znajdują pełne uzasadnienie, zostały zaplanowane i przeprowadzone w sposób prawidłowy metodycznie, a uzyskane wyniki Doktorant przedyskutował w sposób bardzo dojrzały. Wyróżnienia wymaga podjęcie się dość skomplikowanych metodologicznie prac łączących wiele bardzo dobrze i klarownie dobranych metod statystycznych. Poza tym, Doktorant wykazał się szeroką znajomością literatury z zakresu zagadnień dotyczących tematu pracy. Nieliczne uwagi zostały dokonane z obowiązku recenzowania i nie mają kardynalnego wpływu na całościową ocenę rozprawy.

Reasumując, przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mgr Tytusa Koweszko, na którą składa się sześć publikacji, w tym jedna praca przeglądowa oraz

pięć badań oryginalnych, z których dwie zostały opublikowane w międzynarodowych renomowanych czasopismach, zawiera dane o istotnym znaczeniu naukowym i praktycznym, a uzyskane wyniki stanowią znaczący wkład do dotychczasowej wiedzy na temat samobójstw. Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, Doktorant odpowiedział na wszystkie postawione pytania badawcze, wykazał się wiedzą teoretyczną w dyscyplinie oraz posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych; tym samym rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 poz. 882 z późn.zm.) i spełnia wszystkie wymagania stawiane pracom promocyjnym na stopień doktora nauk o zdrowiu.

W związku z tym, zwracam się z wnioskiem do Wysokiej Rady Wydziału Nauki o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie mgr Tytusa Koweszko do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie wnoszę o wyróżnienie pracy z racji na ogromną istotność jej wyników na społeczne i zdrowotne uwarunkowania zachowań samobójczych, które oparte są na dużych grupach badanych i bardzo dobrze dobranych metodach statystycznych.

Dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz
specjalista psychiatria
1754124

